

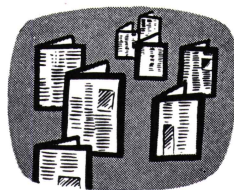
såväl sjuksköterskor som läkare. Gör vi inte det, blir det dålig sjukvård! Därför tar vi nog gärna både obehövlig arbetstid och ojämn arbetsbelastning. Det ligger i arbetets natur att så måste vara. I varje fall för kirurger.

En annan sak är att arbetet försvåras av olämpliga arrangemang, varigenom patienterna blir lidande.

Ett sådant uppenbart missförhållande är att fyllerister och poliskunder forslas in till sjukhuset för att behandlas bland sjuka människor, som ofta har nog, och mer än nog, av det lidande och den psykiska chock som en svår skada eller ett hastigt hotande insjuknande innebär. Det är utan tvekan i hög grad inhumanitært med denna sammanblandning. Polisen behöver en egen poliklinik för sitt klientel! Detta är den första och viktigaste åtgärd som erfordras.

Broschyr om de vanföras problem

"Med sikte på livet" är en liten skrift, som De vanföras riksförbund gett ut för att sprida upplysning om de handikappades situation, hur man försöker hjälpa dem och vilka medel man har för detta. Det är en klart och elegant uppställd broschyr, som pekar på riksförbundets skiftande verksamhet för de vanföras bästa — där behandlas bl. a. rehabiliteringen, de tekniska hjälpmedlen, fritidssysselsättningen och de speciella vårdformerna. Den ger en god vägledning för den som vill hålla sig à jour med vad som gjorts för att, som en devis på bokens sista blad säger, "bringa den handikappade från isolering till gemenskap i samhället".

UR PRESS- DEBATTEN

Sveriges låga födelsetal

Den nyss utkomna redogörelsen för befolkningsrörelsen, avseende år 1956, har pekat på mycket låga tal för födelsetal och födelseöver-skott. Sveriges födelsetal på 14,8 är lägst i Europa.

Skånska Dagbladet skriver i en ledare "Hellre bil än barn":

Anledningen till att vi nu åter dalar ner i fråga om antalet födda barn beror bl. a. på att de barnalstrande åldersgrupperna — de föddes på 30-talet — är så små. Vågdaalen i början av 30-talet får alltså återverkningar nu. Men en annan faktor som också bidrar till det låga födelsetalet är jakten efter hög standard och bekvämlighet. "Hellre bil än barn" har varit mottot. Många kvinnor vill efter giftermålet behålla sitt förvärvsarbete för att familjen skall kunna hålla bil, och då får de inte tid att sköta barn och pengarna räcker heller inte till barnkostnader. "Det är så arbetsamt med barn och besvärligt när man skall gå på bio eller fest" är ingen ovanlig motivering för familjer att inte skaffa sig barn. För äldre generationer skulle sådana synpunkter tätt sig häpnadsväckande. Förr i tiden ansåg man barn utgöra den största glädjen i en familj — nu anser man dem besvärligast; de är obehövsamma och förorsakar extra arbete.

Det är alltså fråga om en förändring i vårt folks inställning till barnen. Med de familjepolitiska åtgärderna som bakgrund ter sig denna inställning mycket egendomlig. Men åtgärderna till förmån för barnfamiljerna har inte varit tillräckliga för att neutralisera jakten efter hög standard. Bilen har tagit hem spelet.

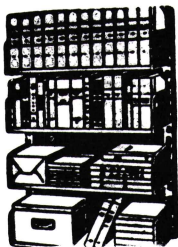
Vägen bort från de låga födelsetalen är inte lätt att anvisa. Teoretiskt kan man säga: flera barn och framförallt större antal barn i familjerna. Antalet ettbarnsfamiljer är stort. Enda vägen att gå är att föra en aktivare befolkningspolitik. Man måste se till att barnfamiljernas merkostnader fördelas på alla. Det är inte likgiltigt hur Sveriges befolkningsstatistik ser ut. Det angår oss alla, antingen vi har barn eller ej. Trångboddheten måste bort. Vi har för många en- och tvårumslägenheter. På bostadsområdet återstår mycket att göra. Man kan vidare tänka sig en differentiering av barnbidraget. Om statsfinanserna varit sådana att vi kunnat räkna med en skattesänkning, hade denna bort komma de familjer som har tre barn och därutöver, till del.

Dagens Nyheter:

Den väsentliga frågan blir om fruktsamheten

HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
arkiv
bibliotek
butiker
laboratorier
privatinredn.

Sparings

Stockholm Ö

Försälj.-avd.: Karlavägen 89

Tel. 67 36 50 — 67 76 75

gått ned, om det på det totala antalet kvinnor i fruktsam ålder föds färre barn. Här ger statistiken klart besked: på 1.000 gifta kvinnor i fruktsam ålder fanns under trettitalets nedgångsår mellan 112 och 113 barnaföderskor. Under perioden 1941—1945 var motsvarande siffra 135. Enligt den nu offentliggjorda statistiken, som avser år 1956, var barnaföderskorna på 1.000 gifta kvinnor i fruktsam ålder endast 104 — för 1955 gäller ungefär motsvarande siffra.

Det är inom de högre åldersgrupperna som fruktsamhetsminskningen sätter in: bland kvinnor i åldern 30—35 år förekom 1933 116, i åldern 35—40 75 och i åldern 40—45 35 födsler. Motsvarande siffror för 1956 är 102, 52 och 17, tal som i stort sett representerar bottenlägen för sedan 1945 ständigt fallande kurvor.

Det viktiga är emellertid att den omständigheten att väsentligt färre barn föds nu än under fyrtitalet medför att den inskärning i befolkningspyramiden som blev följden av trettitalets låga nativitet bevaras. Detta medför en brist på balans mellan olika åldersgrupper som hindrar eller försvårar en jämn framstegstakt. Ansvar för att stora kontingenter av äldre bereds trygghet och vård kommer periodvis att vila på relativt små befolkningsgrupper, under vissa perioder blir förhållandena de motsatta. Att detta inte är önskvärt är uppenbart.

Vägen ut är i teorin lätt att anvisa: fler barn, större familjer. Praktiskt sett gäller det att driva en befolkningspolitik som är inriktad på att fördela barnfamiljernas merkostnader på alla och som samtidigt aktivt stimulerar till större familjer. Flera medel är här tänkbara, något eller några är givna. Den fortfarande utbredda trångboddheten, svårigheterna för de stora familjerna att till rimligt pris få tillräckligt bostadsutrymme är faktorer som måste undanröjas. Andra möjligheter kan diskuteras — en tänkbar väg vore att göra barnbidraget för det tredje barnet större än för det andra, för det fjärde större än för det tredje osv. Det väsentliga är att problemet observeras. Det vore överord att i dag tala om någon "kris i befolkningsfrågan". Men situationen är likväl sådan att den inte utan vidare får förbigås.

Förslaget till ny sjukhuslag

Det överarbetade förslaget till ny sjukhuslag, som i proposition framlagts av inrikesministern och om vilket vi yttrat oss på ledande plats i föregående nummer av tidskriften, har icke gett anledning till många kommentarer i pressen utan huvudsakligen framförts som referat. *Stockholms Tidningen* har emellertid några synpunkter:

Enligt propositionen skall all sjukvård med undantag för vården av psykiskt efterblivna — alltså såväl kroppssjukvård inbegripet epidemivård som mentalvård — få landstingen och landstingsfria städer som huvudmän. Dessa skall även ha ansvaret för den öppna sjukvården, vården av patienter som inte behöver tas in på sjukhus, vilken hittills bedrivits i sjukhusläkarnas egen regi men

med användning av sjukhusens lokaler och övriga resurser.

På denna punkt har förslaget mötts av mycket häftig opposition från läkarhåll och praktiskt taget alla läkarorganisationer med Läkarförbundet i spetsen har reagerat mot denna "revolutionerande" reform, som man anser vara svagt motiverad. En annan läkarorganisation använder än hårdare ord och säger att nyheten inte dikterats av sjukvårdens bästa utan är "ett uttryck för den förmyndarmentalitet som karaktäriserar våra översåtar".

Man har svårt att förstå vad det ligger för sakska bakom en så våldsam reaktion, och det är tydligt att en argumentation av detta slag ingalunda gagnar en förnuftig lösning av frågan. Faktum är ju att den öppna vården vid sjukhusen under senare år tagit en allt större omfattning och kommit att utgöra en väsentlig del av deras verksamhet. Därigenom kommer den att orsaka landstingen allt större kostnader och bekymmer. Det måste då anses vara helt naturligt att huvudmännen får det reella ansvaret även för denna gren av sin verksamhet, vilket redan för en noggrann planläggning av lokaler, personal och övriga resurser förefaller ofrånkomligt. Den omständigheten, att huvudmännen vid den öppna vården inte tillhanda håller kost och logi bör rimligen inte medföra någon principiell skillnad mellan de båda vårdformerna, betonar inrikesministern på goda grunder.

Det ligger föga sakkunskap bakom tidningens försök till bevisföring. Inga som helst hinder torde ha förelegat för en uppgörelse mellan huvudmän och personal förhandlingsvägen även beträffande denna fråga. Det är inte sjukvårdspersonalens fel att den öppna vården kvantitativt ökat vid sjukhusen. Ett överförande av ansvaret för den öppna vården till sjukhus-huvudmännen skulle vara mest motiverat om politiken vore att ytterligare utvidga denna verksamhet. I stället vill såväl huvudmän som läkare minska vårdkvantiteterna vid sjukhusens mottagningar. Då inga klagomål anförts eller kunnat påvisas beträffande den gamla ordningen kan man tycka att den nya regleringen är onödig och säkert mycket dyrare.

Trafiksjukdomen

Stockholms Tidningen anför i en ledare att trafikfolket med spänning avvaktat kommunikationsministerns bebadade åtgärder för att komma till rätta med skador och död i trafiken och anser att Skoglund tagit ett behjärtansvärt steg framåt, även om åtskilligt kan vara att anmärka på och tillägga i detaljerna. Utan tvivel har den bearbetning som under hand skett från sakkunnigt håll haft sin effekt. Tidningen blir med sin ledare till ett språkrör även för en del av experternas åsikter:

Starkt trycker hr Skoglund på att felet med nuvarande system över hela linjen är bristande samarbete och splittring av ansträngningarna. Han föreslår därför att Trafiksäkerhetsrådet byggs ut och blir det samordnande organet både för forskningen och för samverkan mellan denna och det praktiska trafiksäkerhetsarbetet. Det är utan tvivel ett gott grepp liksom betonanandet av rådets fria och självständiga ställning.

Mindre lyckat förefaller oss vara att förslaget att sätta en stark, välkvalificerad man i rådets spets, helst en verklig "trafiksäkerhetsdirektör", avböjts, varigenom dess effektivitet och slagkraft otvivelaktigt avsevärt minskats. Det från olika håll framförda förslaget om haverikommittéer, vilka ju skulle fungera som ett slags diagnosorgan vid folksjukdomens botande, får såtillvida stöd, att det överlämnas åt rådet att organisera dessa. Det kan gå an, förutsatt att man bygger vidare på redan befintliga kommittéer och att anslagen räcker till för denna viktiga verksamhet, vilket förefaller tveksamt.

Första förutsättningen för att få fram i görligaste mån effektiva botemedel måste ju vara, att olyckornas orsaker klarläggs, vilket understryker forskningens grundläggande betydelse för de tre faktorerna vägen — bilen — människan. Några undersökningar är i gång, och det är av vikt att dessa får fortsätta, särskilt professor Helge Wulffs forskarteam, som redan kommit ett gott stycke på väg och redovisat nya rön.

Alkoholfrågan

har varit uppe till diskussion bl. a. i anledning av den minskade försäljningssiffran för år 1958 jämfört med tidigare år. Konsumtionen var det gångna året 44 milj. liter — en sänkning från 50,5 år 1957 och 57,7 år 1956. Tidningen finner att starkspritkonsumtionen minskat mer än vinet ökat.

Svenska Dagbladet kommenterar:

Från nykterhetssynpunkt vore det givetvis värdefullt om den minskade förbrukningen av starksprit främst gällde missbrukarna eller eljest konsumenter med avancerade alkoholvanor. Tyvärr förhåller det sig dock inte så. Man måste räkna med att det framför allt är måttlighetsförbrukarna som knappat in på sin konsumtion. Detta visas bland annat av det faktum att den proportionsvis största minskningen gäller drycker av typen konjak, whisky, gin m.m., medan brännvinet, som ensamt svarar för 80 procent av systembolagets försäljning, endast långsamt trängs tillbaka. Själva den omständigheten att en konsumtionsminskning sker även i fråga om brännvin är dock glädjande.

Inflytandet på ungdomen av nyktrare hem är betydelsefullt.

Minskad alkoholförbrukning är i sig själv ett steg i rätt riktning, och på längre sikt ger den otvivelaktigt nykterhetspolitisk utdelning. I hem där spriten försvinner eller i växande omfattning

byts ut mot vin och öl påverkas den unga generationen i riktning mot nya och sunda vanor. Likaväl som den höga starkspritkonsumtionen i vårt land har "gått i arv" får man förutsätta att den lägre konsumtion som nu inträder på samma sätt blir normerande för de yngre åldersgrupperna. Exempels makt är på detta område mycket stor.

Utvecklingen under 1957 och 1958 ger särskilt mot bakgrunden av förhållandena 1956 anledning till viss tillförsikt — men absolut inte till passivitet i förhoppningen att allt även i fortsättningen skall ordna sig till det bästa utan särskilda ansträngningar. Spritförbrukningen, som nu befinner sig strax under 1953 års nivå, måste pressas ned ytterligare. Sverige intar fortfarande en särställning då det gäller konsumtionen av starksprit. För att detta förhållande skall ändras krävs en aktiv, smidig och fördomsfri nykterhetspolitik. Självfallet är det önskvärt att helnykterismen vinner ökad terräng; strävanden i sådan riktning bör stödjas och uppmuntras. Men det är verklighetsfrämmande att tro att huvudparten av svenska folket skall vinnas för absolutismen. Det bästa man kan åstadkomma är en fortgående minskning av konsumtionen jämsides med en förskjutning till de svagare dryckernas förmån. Nykterhetspolitiken bör därför liksom hittills ha denna dubbla målsättning. Vad man kan önska är mer konsekvens i metodiken — och färre offer åt doktriner och taktiska lockelser.

Men alkoholvanorna bland skolungdomen måste väcka oss till eftertanke.

Tidningen *Arbetet*:

Alkoholvanorna bland skolungdomen är onekligen ägnade att inge allvarlig eftertanke. När skolöverläkaren professor C. W. Herlitz kan konstatera att bland gymnasisterna 10 % av pojkarna och 5 % av flickorna dricker starksprit regelbundet är det beklämmande. Ännu mer beklämmande är det när det konstaterats att bland eleverna vid 130 läroanstalter påträffats ett 80-tal fall av berusning varibland 13 flickor, att ett tiotal uppträtt berusade på lektioner och ett 30-tal på skoldanser.

Om skolungdomen håller på att fångas i alkoholvanorna då är det verkligen fara på färde. Då måste främst hemmen se till att hos de unga inpränta bättre vanor.

Samma tidning tar upp frågan om fylleriförelseerna. De har visserligen minskat 10 % mot föregående år, men det är en ökning bland ungdomarna.

Minskningen under de tre första kvartalen i fjor gällde inte de yngre årsklasserna, där man även om hänsyn toges till befolkningsökningen, måste konstatera stegring med 8 % för åldrarna 15—17 år, medan åldrarna därutöver har någon minskning.

Onekligen är dessa siffror ägnade att inge eftertanke. Framför allt gäller detta ökningen av fylleriet i de lägsta ungdomsåldrarna. I övrigt talar statistiken om att vinkonsumtionen ökat starkt

men att trots detta totalkonsumtionen, omräknad i ren alkohol, inte är större än före motbokens avskaffande. Detta, tillika med upplysningen att man under senare tid kunnat konstatera en viss övergång från vanligt öl till lagrat lättöl, får väl anses som statistikmaterialets ljuspunkter.

Rattfylleriet har mellan 1951 och 1957 ökat med 30 % om man räknar antalet rattfylleribrott pr motorfordon.

Onekligen är dessa siffror ägnade att inge allvarlig eftertanke. Samtidigt med att antalet motorfordon ökas (i ökningen är inte mopederna medräknade) och efter hand som fordonsbeståndet ökas och vägarna förbättras, hastigheterna blir större, så ökas i än högre grad rattfyllerifrekvensen. Men därmed ökas också osäkerhetsmomentet på gator och vägar. Redan den ökade trafiken i och för sig betyder ökad risk, men den ökade rattfyllerifrekvensen gör situationen ännu allvarligare.

Starkspritlandet Sverige

är rubriken på en ledare i *Arbetet* med anledning av Kontrollstyrelsens statistik för tredje kvartalet 1958.

Skepsisen mot det nya systemet i fråga om spritförsäljningen har ännu inte förflyktigats. I dagarna har Kontrollstyrelsen sin alkoholstatistik för tredje kvartalet färdig, men det är fortfarande svårt att ur den läsa fram någon otvetydig tendens. Visserligen har den totala alkoholkonsumtionen sjunkit i jämförelse med motsvarande månader i

fjor, men den ligger fortfarande på ungefär samma nivå som under motbokstiden. Än så länge har alltså det nya systemet inte visat någon konsumtionsnedpressande effekt.

Vid en jämförelse med övriga nordiska länder har Sverige fortfarande en obestridd topplats. Under det fjorårskonsumtionen ren alkohol pr invånare i Finland uppgick till 1,72 liter, i Norge till 2,32 liter och i Danmark till 3,18 liter, nådde Sverige upp till 4,05 liter pr invånare och år. Framför allt ledde Sverige i fråga om konsumtionen av spritdrycker. Sverige tycks vara ett utpräglat starkspritland.

Det är betecknande att det 40-procentiga okryddade brännvinet ("renat") ensamt svarar för hela 70 % av spritkonsumtionen medan det 34-procentiga "Special" endast når upp till något över 2 %.

Det är sålunda tveksamt i vad mån den starkt ökade vinkonsumtionen pressat ner konsumtionen av rena spritdrycker. Lika tveksamt är om starkölet minskat spritkonsumtionen. Utskänknings av vin ökade med hela 21 % och starkölsförsäljningen med 5 % medan förbrukningen av vanligt öl minskade med 3 %. Det förefaller alltså snarare som om det var det vanliga ölet och inte spritdryckerna som fått maka åt sig för starkölet.

Arbetet visar en sund skepsis. Det är svårt tro att vin- och ölpropagandan skall kunna minska alkoholisternas starkspritkonsumtion. Det är ju detta man helst ville nå. Om man däremot av något skäl eftersträvar en ändring av konsumtionsvanorna hos vanligt nyktert folk, är det klart att prispolitiken på området kommer att medföra en vaneändring.

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Redaktion och expedition: Villagatan 5, Stockholm Ö
Tel. 23 00 50 (växel). Postgiro 1179.

Annonsavd.: Birger Jarlsgatan 117 A, Stockholm Va. Telefon 34 49 40.

Redaktör och ansvarig utgivare: Dr Erik Husmark.

Redaktionssekreterare: Docent Ragnar Berfenstam.

Annonschef: Redaktör G. Suneson.

Prenumerationspris: helår kr 18: —, halvår kr 10: —. Studentprenumeration: helår kr 10: —. Lösnummer kr 2: —.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per mån. utom juli och aug.).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur SMT utan angivande av källan förbjudes.

ANNONSPRISER:

Omslagets andra och fjärde sida Kr. 350:—
Helsida „ 300:—

Halvsida Kr. 175:—
Kvartsida „ 90:—
mm-pris 90 öre pr enkel spalt

Spalthöjd 210 mm
Spaltbredd 70 mm
Sidans bredd 150 mm
(2 spalter)